

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

בניך אינו זקוק. ללא שייכה זהו לקיחה ומתנה אלא אללו נולדו:
ופריך והא זכור כפי. והא ילפת מינה מעשר (ז) ועוד (ח) זכור קדוש
זקוק ומתנה שהרי משעה שנוול קדוש: אמר קרא פשטה. כן
תעשה לשורך והא ודאי לא מצינת מוקמת זכור דהא מרחס קדוש
ולא זעי עשייה (ז) שיקדישה האיש:

לחטא ולאש. ללא ליימיהו מלקוח
ומתנה: דומיא דבניך. דמשמע
זכור אדם מה זכור אינו בא על
חטא כו': זכור אינו נדר ונדבה אלא
חובה: ואימא לעולם ראייה. שהיא
חובה ולא על חטא: זכור אין זמן
קבוע לקדושתו אלא כשנוול קדוש:

זשעה עשייה. זשעה שהן ראויין להמעשר
מיטעו הכחוב שלא יהו (ז) לוקחין
וזמעי אמן לאו שעת עשייה היא:
ר' יוחנן חזאי זחילמא כו'. הלילה
נראה לי ר"י זחלוס (ז) והואיל ונראה
לי יודע אזי זי שאומר היום דבר
מעשר בהמה ועוד: (ז) ר"ה
זשעה וכו' שלא יהו לוקחין
ובמעי:

(א) [על ה' מנחת סו. פד:
 זיב קמ.]. (ב) [על ה' סו:
 לקמנו: ממורה י. א.]. (ג) [זיב
 כן ג' פוס' סו ד"ה יוס].
 (ד) [שם לפניו חטא זיב].
 (ה) [למעלה שאין ז"ק.
 (ו) טעמא משום ז"ק. (ז) ז"ל
 המקור (ח) ז"ל ז"ל. (ט) כנו
 וכו' מנערת מן ז"ק. (י) כנו
 (יא) ה"ס מתבין ז"ק. (יב) ג'
 ז"ק אימנו בעשייה זכור
 מעורבות כלל אכל הכא אין
 העושין זכרים ה"ס:
 (יג) ז"ל הכא עמדינה נמי כו'
 ז"ק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר קרא תעשה
 כלי: ויפתח קן נחמק:
 (ב) שם בעשייה דמרחס
 קדוש: (ג) שם והא הפסול
 ליה בלקוח אשתמיטתיה:
 (ד) ר"ה ד"ה ופריך וכו'
 מעשר בהמה ועוד: (ה) ר"ה
 זשעה וכו' שלא יהו לוקחין
 ובמעי:

מוסף רש"י

ר' יוחנן חזאי בחילמא.
 וכו' דנכר רבא תלמיא לי
 חילמא מילמא מלימא חילמא
 אומר היום (מנחת פז)
 מנחת. והרי הוא בכבור.
 כלומר וזכור זה י' לו דין
 זכור (ע"ל בא.). מה זכור
 קדוש לפני זמנו. שמי
 קדושתו מנחת (ע"ל בא.).

רבינו גרשום

תניה ענין למעשר בהמה.
 דאיהו בעשייה שמנכין
 לדיד וקודא לו שם מעשר
 וסודקו בסקורא: ונתייה ענין
 לחטא ואשם. דאיתנהו
 בעשייה שמקדישין: הא
 לא עיני אמת דומיא
 דבין עיני דאינו בא על
 חטא והני באין על חטא:
 אימא תניה ענין לביעה
 ושלמים. דאיתנהו בעשייה
 ואינו באין על חטא: אמר ר' יוחנן
 דומיא דבין עיני שאינו
 בא בנדר ונדבה לאפוקי
 עולה ושלמים דבאין בנדר
 ונדבה: אמר רבא הא
 לא קשיא הדין דרב אסי
 דאמר קרא כן תעשה שלא
 יהו לוקח וזאימיה מיטע
 הכחוב לקוח בשעת עשייה
 כלומר במוקד שאר לקוחיה
 שבו י' אסור לקוח אבל
 כשהו עוברין דלית בהו
 עשייה ללא חזו להקריב
 ליה בהו אסור לקוח:
 אית לוקח חל על מחוסר
 זמן. שאם לקוח קודם ד'
 מיס קודם שנוראה להקריב
 אינו נכנס לדיר להמעשר
 לעולם אימ' לקוחו שלא
 בשעת עשייה: מחוסר זמן
 נכנס לדיר להמעשר. ושעת
 עשייה קרינן ביה. הלכך
 יש בו אסור לקוח: אף
 מחוסר זמן קדוש לא
 זמן במעשר וקריב אפטר
 זמן: אייתו אונן שזכנס
 לדיר להמעשר. ומריב ליה
 מנתיין מחבל נכנסין כנון
 שנתנו לו וחזו וליקוחו
 מנחה. (ז) וזונה עובדת
 כוכבים קא מירי דלא
 איתיהיבא בפשע דמי כן
 חזו וליקוחו ממנה בלקוחו
 שלא בשעת עשייה ולית ביה
 אסור לקוח. הלכך נכנס
 לדיר להמעשר. וכתב לישנא
 אחרינא כנון שנתן לה עובר
 פרתו וחזו וליקוחו ממנה
 עבוד שהוא עובר דלא חל
 עליה אסור לקוח. ומסתבר
 כלישנא אחרינא: ואמאי
 מוקמינן לה בחזו וליקוחו

מה בניך אין בלקוח ובמתנה אף (ז) צאנך
ובקרך אינו בלקוח ובמתנה והאי בכבור כתיב
א"ק. (ז) (ב) וכן תעשה אם אינו ענין לבכור
ז דלא איתיה בעשייה (ג) דברחם קדוש
תנהו ענין למעשר בהמה ואימא תנהו ענין
לחטאת ולאשם דומיא דבנך מה בנך שאינו
בא על חטא אף צאנך ושורך שאינו בא על
חטא ואימא תנהו ענין לעולה ולשלמים
דומיא דבנך מה בנך (ז) שאינו בא בנדר
ונדבה אף צאנך ושורך כו' ואימא תנהו ענין
לעולת ראייה דומיא דבנך מה בנך שאין
קבוע לו זמן אף שורך וצאנך שאין קבוע לו
זמן אי מה בנך אינו בלקוח כלל אף שורך
וצאנך אינו בלקוח כלל אלמא א"ר אסי א"ר
יוחנן א"ל קח עשרה עוברין במעי אמן כולם
נכנסין לדיר להתעשר אמר רבא אמר קרא
תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב גופא
א"ר אסי א"ר יוחנן לקח עשרה עוברים במעי
אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר והא אגן תנן
הלקוח או שניתן לו במתנה פטור מן מעשר
בהמה א"ר אלעזר (ז) ר' יוחנן חזאי בחילמא
מילתא מעליא אימא א"ק תעשה בשעת
עשייה מיעט הכתוב איתביה ר' שמעון בן
אליקים (ז) אלעזר הלקוח חל על מחוסר זמן
אמר ליה זו אינה משנה ואם תמצא לומר
משנה (ז) ר"ש בן יהודה היא (ז) משום ר"ש
דאמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר
קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו (ז) אף
מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו תנא קמיה דרב
איהו אתנן שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזו וליקוחו הימנה
והא איפסיל ליה (ז) בלוקח אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי
יוחנן לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר
ותיעשרה

כאדך דשמואל דלמר נהרא מכיפיה מזריך (ז) דמסייעתא ליה
זרייתא דלמר יוצל שמו ואפילו פליגי רבנן עליה וזכרי דפרת שמו
מכל מקום (ז) מסייעין ליה מהא דקאמר רבי מאיר דמימיו פריין ורביין
ללא פליגי עליה כצבא (ז) דנהרא מכיפיה מיזריך ויכולין לצבור
זשמו פרת מהאי טעמא גופיה אכל
לא שייך (ז) ללמר למה נקרא שמו
פרת כי אס לרבי מאיר לפי שיש לו
שם אחר לר' מאיר ויוצל משמע לרבנן
כמו יצלי מים (ישעיה ז) וצבאשית
רבה נמי דריש כרבי מאיר דקאמר
חדקל שמימיו חדים וקלים פישון
שמגדל פשון פרת שמימיו פריין
ורביין (ז) וצבאל גשמיים נהרות ומעיינות
מתגבזין כדאמרין זראש השנה (דף
יא: א) (צבאל) צאנך שמואל כימנה
עולה זיוס ומעיינות מתגבזין
וצמרחשון הן מתמעטין מפני מניעת
גשמים שלא המטיר כל הקיץ וכדאמרין
זפסחיים פפרק מי שהיה טמא (דף
זד: ז) תשרי מרחשוון וכסליו חמה
מהלכת (ז) צאנך כדי לייבש את הנהרות
וצפוק סדר תעניות (תענית דף טז ע"ג)
נמי אמרין שאין לך כפגז שיוצא (ז)
שאין עולה טפחיים כנגדו מלמטה
וכמו שהקרקע מלחלחת כפליים
מלמטה זשעה שהגשמים יורדים כמו
קן לענין ריבוי הנהרות ממרזים
המים ומתגדלים מלמטה כשהמטר
יורד מלמעלה (ז) ואמרין התם נמי
דלמר תומא עילאה לתהומא תתאה
אזע מימך ואל"כ א"כ מנלן דהא דרב
פליגא עליה דלמר מטרלא זמערבא
כו' דלמא היינו (ז) משום שאז מתבדך
"המקוה כדפרישית וי"ל משום דאס
איתא דסבירא (ז) לרורחא דמילתא
דמזריך מכיפיה א"כ גם כל הנהרות
נמי לפעמים מזריך ומאי סהלא דנהר
פרת אין זה עדות והקשה ר"ת לשמואל
דלמר אין המים מטהרין זוחלין אלא
[פרת] זיומי תשרי זבלד ולכר ולאצוה
דשמואל קשיא ליה הא דתנן זכנס' פרה
(פ"ח מ"ג) ומייתי (ז) זכנסהדין ריש
פ"ק (דף ה:) מי קרמיון ומי פיגה

מו א מיי פ"ז מהלכות
 זכורות מלפני זכ:
 זכ מ מיי פ"ג מהלכות
 אסוריו מנחת הלכ' י:

תורה אור השלם

1. כן תעשה לשרך לציאנך
 בשעת זיומי יתה עם אמו
 ביום השימי תתנו ליה:
 שמות כב ט

שיטה מקובצת

(א) אף שורך אינו בלקוח:
 (ב) לבכור דליתיה בעשייה:
 (ג) בנך מחויב ואינו בא:
 (ד) היא דתיא ר' שמעון בן
 זורא: (ה) מברך ומסייעא
 מחוסר: (ו) ועוד דבכור:
 (ז) עשייה שיקדישו את ה'
 נמקח: (ח) בחלום והלילה
 נראה לי: (ט) שנתנו לה כפי
 אמו: (י) מברך ומסייעא
 ליה ברייתא דר"מ דאמר:
 (יא) עשייה שיקדישו את ה'
 לומר למה כו' פרת. גליין
 לפי שזה עיקר שמו:
 (יב) ורביין וגם מצאו שבלא
 גשמים: (יג) שיוצא מלמעלה
 שאין: (יד) מלמעלה דקאמר
 נמי התם דאמר: (טו) דסבירא
 ליה דאורחא כו' גם כלא
 זיורה וזמן לפעמים מברך
 גשמים: (טז) שיוצא מלמעלה
 וזמן: (יז) ומייתי לה
 כשהמטר יורד: (יח) שמו ירבו
 הנוטפין על כו' ליה מי
 גשמים: (יט) תאך היא על
 חזויה נמקח: (כ) פרת
 ומייתי תשרי: (כא) כן שמימי
 גשמים: (כב) מתערבין
 במקומות זבוחים (תיבת
 במקומות זבוחים) כו' וכו'
 נהרות היצאים כו' מימי
 גשמים מתערבין ומתעבדין
 שם תרע דהא תנן כפגז:
 גם שכן שאר בארות:
 גם אבל שאר בארות כשרות
 כו' למפר דמן הדין:
 חזו משום חרדלית ולפי פי'
 האחרון: (כג) חיותן ה'
 מחביין: (כד) הגדול ולא דמי
 לחביית של מים שנפלה לים
 הגדול דאמרין בריש:
 סו וא"ת והא אין: (כה) ריש
 דימור רב ששת כפגז בנות
 כתיב: (כו) בהדיא התורה
 נמי כו' מועבדת שיהו כל
 עבודות של חש זה כזה
 ומכיו: (כז) דברים נגד מה
 בין פסח בערים: (כח) בכור
 דאמר: (כט) שם משום
 דבכורין אף שורך קדושת
 עשייה דמרחס קדוש והיינו
 דקאמר אנו (צנן)
 לבכור דליתיה בעשייה:
 גם נולדו כל זמן דהוי. תי'
 כיון נמקח: (צ) אמן לומר
 אפילו לר"ש: